Norrøn gudalæra

Føroyar fyri kristindóm

- Ongar skrivligar keldur
- Íslendingar hava frásagnir í varðveitslu
- Skrivaðar niður í 1100-talinum á skinn
- Mest kunnleiki úr gudakvæðunum Vøluspá og Hávamál (Eldra Eddan)
- Vøluspá er um framtíð jarðarinnar
- Hávamál er um átrúnaðin í Norðurlondum í fornøld

Ísland

❖Seinni gjørdi Snorri Sturlason, doyði í 1241, eina nágreiniliga lýsing av gudalæruni

❖Tekstirnir verða nevndir Yngra Edda

❖Íslendingar ferðaðust nógv hesa tíðina

Muslimskur sendimaður

- Achmad ibn Fadlan á ferð í Norðurlondum í 922
- Hitti víkingar í Russlandi
- Greiðir frá teirra gudsdyrkan og siðum
- Biðja til standmynd og geva henni gávur við vón um hjálp, at onkur keypir vørur teirra fyri góðan prís

Leivdir í Føroyum

- Síggja leivdir í t.d.
  - Máli
  - Skaldskapi
  - Hugsanarhátti
  - Sigmundargøta, Tróndargøta, Óðinshædd, Tórsdagur o.s.fr

Ásatrúgv

- Trúgvin hjá norðbúgvum í fornøld og víkingaøld
- Eisini nevnd norrøna gudalæran
- Kemur fram í Føroyingasøgu, at norrøna gudalæran hevur havt fótafesti her
- Norski kongurin sendi Sigmund at kristna Føroyar
- Ásatrúgvin doyði út, tí kristindómurin kom ístaðin

Ásatrúgv

- Sagnir siga frá, at summar bygdir hava verið heidnar langt upp í miðøld (endar um 1500)
- Í dag liva summi eftir ásatrúgv
- Í Norðurlondum eru nøkur hundrað fólk skrásett
- Finnast eisini í USA og Onglandi
- Trúgva upp á gudar nevndir æsir

Æsir

- ❖Liva í Ásgarði
- ❖Menniskju liva í Miðgarði
- ❖Jatnir liva í útgarði
- ❖Jatnir vilja drepa æsir
- ❖Millum Ásgarð og Miðgarð er brúgvin Bivrøst
- ❖Bivrøst er ælabogin
- ❖Heimdalur situr á varðhaldi har
- ❖Koma jatnir hagar, blæsur Heimdalur í Gjallarhornið
- ❖Tað er byrjanin til heimsins undirgang, Ragnarok

Yggdrasil

- ❖Lívsins træ
- ❖Góðar og óndar maktir bardust um træið
- ❖Træið fevndi um allan heim og helt honum saman
- ❖Krúnan altíð grøn
- ❖Hevði tríggjar røtur, sum endaðu í teimum trimum heimunum: Jøtumheimi, Helheimi og Ásgarð

Yggdrasil

- Tríggjar keldur vóru við fótin á trænum: Mimisbrunnur, Urðarbrunnur og Hvergelmir
- Mimisbrunnur: fjalir vísdómur seg. Eygað á Òðini lá her
- Urðarbrunnur var tingstaður gudanna
- Nornurnar Urð, Verðandi og Skuld búðu her
- Tær tríggjar avgera lívið hjá menniskjum
- Ein teirra klipti lívstráðin, tá ið lívið endaði
- Fortíð og framtíð lógu í Urðarbrunni

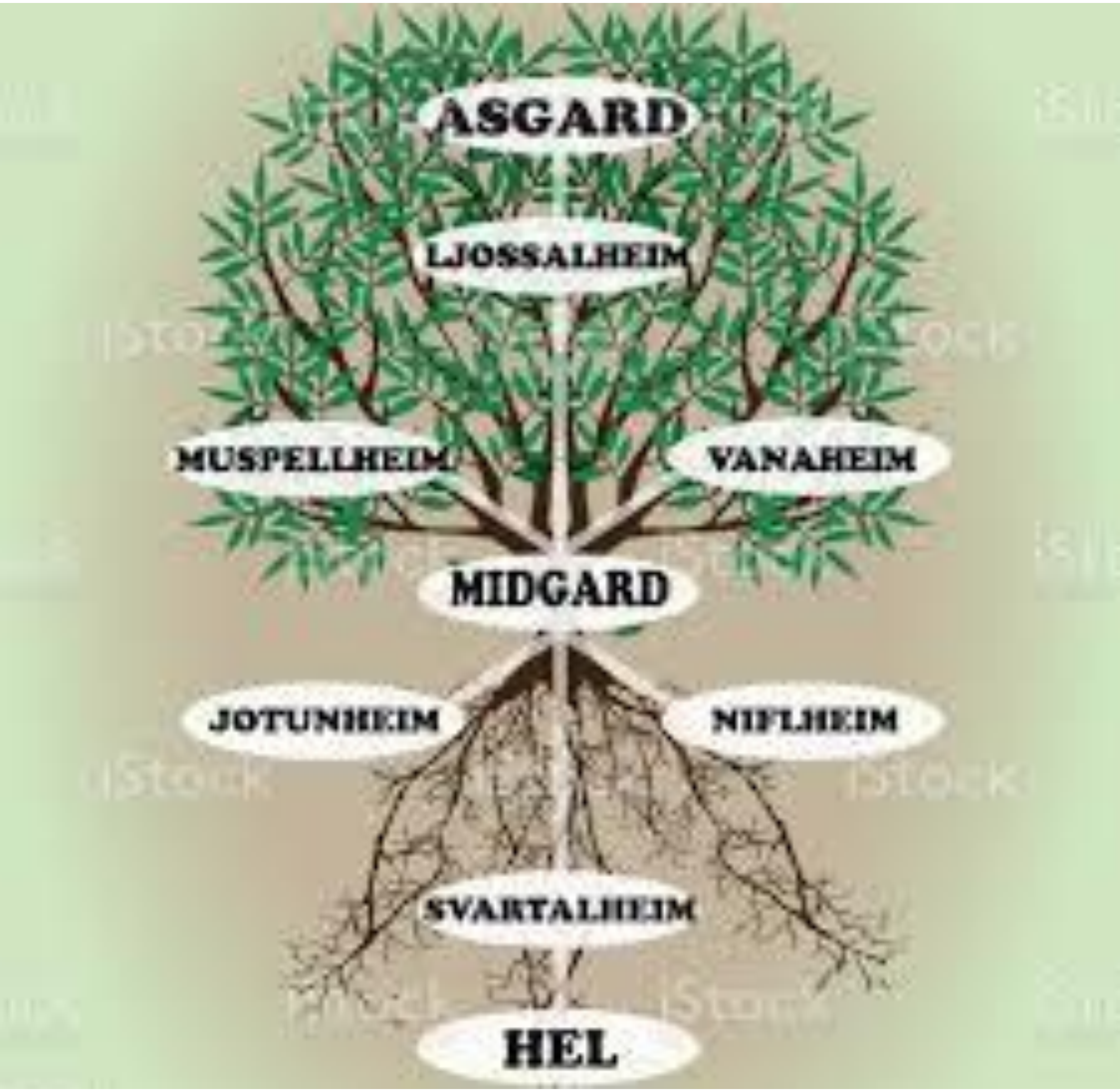

Yggdrasil

- Í Hvergelmi var Niðhøggur
- Niðhøggur er ein mikil ormur
- Gnagaði í heilum rótina á Yggdrasil

Yggdrasil

- ❖ Á greinunum búði ein vitug ørn
- ❖ Millum eyguni á ørnini sat ein heykur (Veðurfølnir)
- ❖ Veðurfølnir flaksar við veingjunum – vindur - oyðilegging
- ❖ Ratatoskur var ein íkorni, sum rann upp og niður eftir trænum.
- ❖ Bar øvundarorð millum Niðhøgg og ørnina

Yggdrasil

- ❖Fyri hørðum ágangi
- ❖Ormarnir í Hvergelmi gnagaðu av tí
- ❖Millum greinarnar gingu fýra hjørtir og ótu av bløðunum
- ❖Nornurnar oystu vatn úr Urðarbrunni hvønn morgun
- ❖Heilagt vatn

Yggdrasil

[Yggdrasil - filmur](#)

Nornurnar

- Urð merkir tað, ið er hent
- Verðandi merkir tað, ið hendir nú
- Skuld merkir tað, ið fer at henda

Rúnir

- ❖ Eru at finna á rúnasteinum – og kelvum
- ❖ Hildnir at hava serstaka megi
- ❖ Ikki ein hvør risti rúnir, serligt handverk
- ❖ Fá dugdu at lesa rúnir

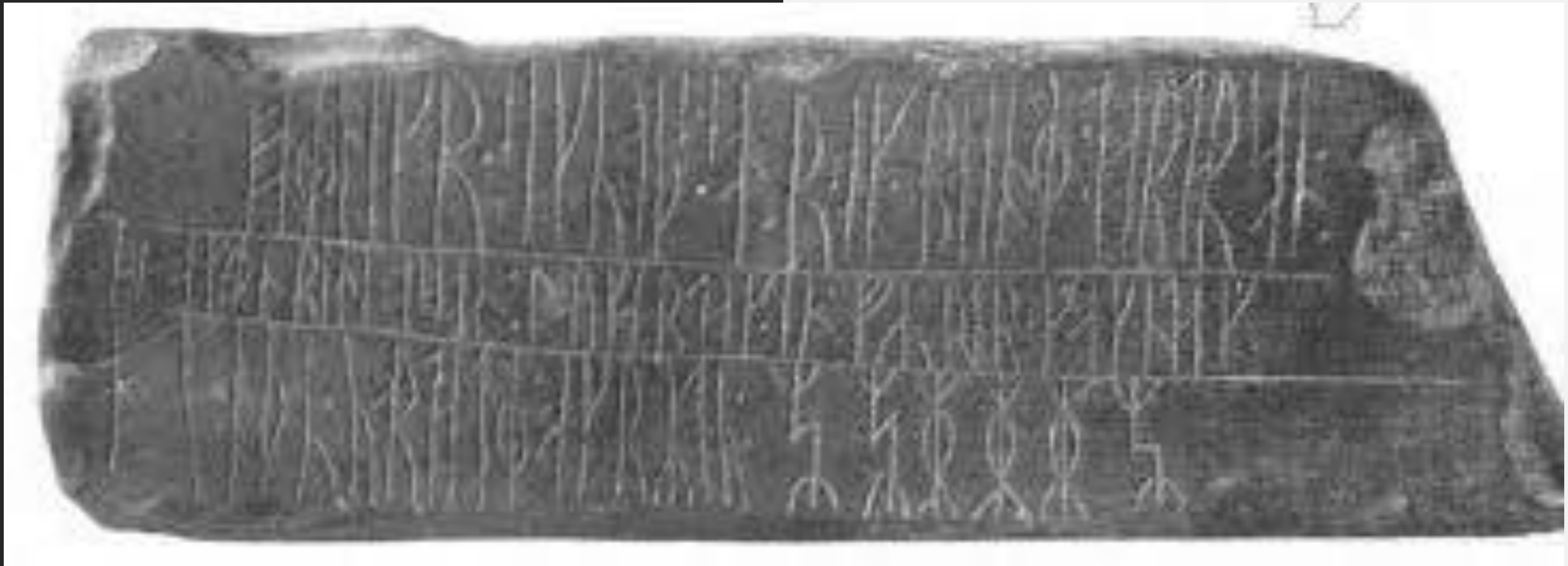

Forni átrúnaðurin

- Lívið var stýrt av gudum, náttúrun i, trøllum og øðrum óndum maktum
- Fyri at yvirliva var neyðugt at gera seg væl við maktirnar
- Lagna menniskjans var løgd
- Nornurnar ráddu fyri lagnunum
- Spunnu lagnutráðin

Forni átrúnaðurin

- ❖Roynt varð at blíðka maktirnar við at ofra
- ❖Fyri at verja seg fyri trøllum og øðrum óndum var neyðugt at kenna ymiskar snildir t.d. gátur

Tróndur í Gøtu

- Hann ætlaði at fáa Leiv, fostursonin, giftan við Tóru Sigmundardóttir
- Hon svaraði,
  at Leivur mátti fyrst fáa greiðu á, hvussu pápi hennara var dripin
- Tá ið Tróndur kemur til Sandvíkar til Torgrím illa, nýtir hann gand (rúnakelvi)
- Hann gandar fram teir tríggjar Einar, Tór og Sigmund

Rúnasteinur

- Í Sandavágs kirkju
- *Torkil Onundarson Eystmaður av Rogalandi bygdi henda stað fyrst*
- Funnin í 1916

Ofring

- ❖ Ofraðu at byrja við úti í náttúruni
- ❖ Ofraðu virðislutir ella djór
- ❖ Seinni bygdu tey serstøk hús til at ofra í

Lívsins byrjan

- Barnið berast fram fyri pápan
- Hann avgjørdi navn
- Avgjørdi um barnið skuldi liva ella doyggja
- Fyrstføðda dreingjabarn ofta upp kallað eftir abbanum í faðirætt

Familjan

- ❖Góðar dygdir: raskur og arbeiðssamur
- ❖Gott samanhald
- ❖Verja síni
- ❖Onkur av teimum nærmastu álopin ella dripin - hevnd
- ❖Viðhvørt rætt og loyvt at drepa fyri at verja æruna

Óðin

- Hægstur í Ásgarði
- Skapari menniskjans, krígsgudur, deyðsgudur og vísdómsgudur
- Drukkið av vísdómskelduni
- Læt annað eygað í pant
- Legði av og á upp í bardagar - avgjørdi hvør vann
- Skapti saman við beiggjum sínum, Vilja og Ve, fyrstu menniskjuni
- Umskapaðu træpetti til Ask og Emblu
- Óðin blásti lívsanda í tey
- Vilji gav teimum skil og rørslu
- Ve gav teimum sansir og talu

Valhøll

- Óðin búði í Valhøll
- 540 hurðar
- 800 mans kundu ganga skrúðgongu gjøgnum dyrnar lið um lið

Frigg

❖Kona Óðins
❖Sjálvbjargin
❖Búði fyri seg sjálva í glæsiliga garðinum Fensalir

Hugin og Munin

- Ravnar
- Sótu á herðum Óðins
- Flugu hvønn morgun at kanna, hvat hendi í heiminum
- Flugu heimaftur og teskaðu honum, hvat teir høvdu sæð og hoyrt

Sleipnir

- ❖Hestur Óðins
- ❖Átta bein, ferðaðist lættliga um land, hav og loft
- ❖Var stormur, hildu fólk, at tað var Óðin, sum reið gjøgnum luftina við deyðum krígsmonnum til Valhallar
- ❖Virðiligasti deyði var at doyggja á krígsvølli
- ❖Deyðir í bardaga - førdir av valkyrjunum (lagnugudinnunum) í Valhøll

Tórur

- Sonur Óðins
- Mamman æt Jørð, gudinna í Ásgarði
- Ráddi fyri læknalistum, lyftum, kærleika og eiðum
- Tórur var krígsgudur
- Sterkastur av øllum
- Vardi menniskju móti jatnum og øðrum óndum maktum

Tórur

- ❖Eigur hamaran Mjølnir
- ❖Drap sterkasta jøtunin við Mjølni
- ❖Altíð sigursharri
- ❖Geitarbukkar drógu vogn hansara
- ❖Át teir, um svangur
- ❖Legði hvørt einasta bein aftur á skinnini
  - vakti teir aftur við at reiggja hamaran

Tórur

- ❖Eldur úr nasagluggunum hjá bukkunum, tá ið teir ferðast eftir himmalhválvinum
- ❖Vognurin helt nógvan gang
- ❖Kastaði Mjølnir eftir jatnunum - tora og snarljós
- ❖Tora = Tóra

Siv

- ❖Kona Tór
- ❖Navnið merkir kona
- ❖Vakrast av øllum kvinnum og gudinnum

Froya

- ❖Froyur og Froya vóru systkin
- ❖Froya var kærleiksgudinnan
- ❖Gift við manni nevndur Óður
- ❖Var á ferð, men kom ikki aftur
- ❖Tár hennara reyðargull
- ❖Tiltikin vøkur
- ❖Kettur drógu vognin
- ❖Ráddi fyri kærleika og deyða

Froyur

- ❖ Fruktbarisgudur
- ❖ Gudur høvdinganna
- ❖ Átti skip
- ❖ Kundi sigla bæði á landi og sjógvi
- ❖ Kundi leggjast saman sum turriklæði, tá ið tað ikki varð brúkt
- ❖ Hevði ein gølt,
  sum lýsti í myrkri, skjótari enn nakar hestur

Týr

- ❖ Djarvastur
- ❖ Ráddi fyri sigrum í bardøgum
- ❖ Bert eina hond
- ❖ Fenrisúlvurin beit hina av

- ❖ Fenrisúlvurin sonur Loka
- ❖ Vaks og vaks í Valhøll
- ❖ Ræðast
- ❖ Lokka hann i tjóður
- ❖ Búði í Jøtunheim

Loki

- ❖Vakur
- ❖Óndur og loyndarfullur
- ❖Dugdi gand
- ❖Altíð klárur at loypa split í
- ❖Átti børnini Hel, Fenrisúlvin og Miðgarðsormin

Hel

❖Dóttir Loka og eina gívur í Jøtunheimi
❖Ráddi í Helheimi
❖Øll deyð av sjúku og elli fóru higar

Baldur

- ❖Sonur Óðins
- ❖Loki bar so í bandi, at Baldur varð myrdur
- ❖Tá ið jørðin skelvur, er tað revsingin, sum Loki fekk
- ❖Lokkaði blinda Hørð at drepa Baldur
- ❖Gudar stuttleikaðu sær við at skjóts til máls við pílum eftir Balduri
- ❖Alt livandi skuldi ikki skala Baldur
- ❖Einki átti at henda honum
- ❖Var fittasti og best umtókti gudurin

Baldur

- ❖Loki toldi ikki, at øll stuttleikaðu sær
- ❖Royndi at finna onkran livandi lut, sum kundi skala Baldur
- ❖Fann mistiltein
- ❖Gjørdi spískan píl, gav Hørði
- ❖Hjálpti honum at sikta og skjóta
- ❖Rakti Baldur - doyr
- ❖Nógv saknaður

Baldur

- ❖Loki revsaður
- ❖Royndi við gandi at sleppa undan
- ❖Leinkjaður at kletti
- ❖Eiturormur dryppaði á Loka
- ❖Kona hansara tókti synd í honum
- ❖Helt í einari skál, sum eiturið dryppaði í
- ❖Mátti tøma skálina, tá ið hon var full - eitur dryppar á Loka
- ❖Fjøllini ristust

Verðins endi

- Ragnarøk
- Niðhøggur gnagað rótina av Yggdrasil
- Yggdrasil fellur, himmal og jørð brenna upp, Bivrøst rapar
- Fenrisúlvurin gloypir Óðini
- Miðgarðsormurin drepa Tór
- Nýggj verð
- Lívið byrjar av nýggjum